

УДК 323.28

DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2019.3.01>

АРТЕМ ЮРІЙОВИЧ ГЕЛЬЖИНСЬКИЙ,

Національна академія Служби безпеки України (м. Київ), аспірант,

Штаб Антитерористичного центру

при Службі безпеки України (м. Київ), співробітник;

 <https://orcid.org/0000-0003-4145-5530>,

e-mail: gelartem@icloud.com

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМОДІЇ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ З ГРОМАДЯНСЬКИМ СУСПІЛЬСТВОМ У ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ

Проведено правовий аналіз взаємодії Служби безпеки України (СБ України) з громадянським суспільством та з'ясовано шляхи реалізації державної політики щодо протидії тероризму. Окреслено законодавчо визначені напрями такої взаємодії в контексті євроінтеграційних процесів України. Визначено роль громадянського суспільства у сфері антитерористичної діяльності. З'ясовано необхідність гармонізації законодавства щодо взаємодії СБ України з громадянським суспільством у протидії тероризму.

Ключові слова: громадянське суспільство, взаємодія, протидія тероризму, суб'єкти боротьби з тероризмом.

Оглядова стаття

Постановка проблеми

В процесі формування громадянського суспільства та становлення правової держави зростає потреба у співробітництві державних органів і населення в різних сферах, зокрема у сфері національної безпеки, а саме протидії тероризму забезпеченні основних прав і свобод людини й громадянина. Внаслідок історичних та інших об'єктивних та суб'єктивних факторів має місце слабкий рівень цієї співпраці в Україні. Це чітко простежується на рівні взаємодії і взаємовідносин між СБ України та населенням.

Проблема протидії тероризму в державі пов'язана з діяльністю державних органів, так і інститутів громадянського суспільства, саме тому їх тісна взаємодія є невід'ємною складовою на шляху вирішення зазначеного питання.

Стан дослідження проблеми

Проблемам взаємодії суб'єктів боротьби з тероризмом та громадянського суспільства, теорії і практики присвячена значна кількість наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених. Зокрема, Л. А. Чумак досліджував проблеми законодавчого удосконалення взаємодії органів державної влади та громадських ор-

ганізацій у боротьбі з тероризмом, а також залучення громадськості до участі у боротьбі з тероризмом. І. М. Рижов розглядав актуальні проблеми сучасних стратегій боротьби з тероризмом та шляхи їх удосконалення, а також доцільності залучення громадських організацій до системи профілактики тероризму за власною ініціативою. В. А. Ліпкан досліджує можливість розвитку антитерористичного законодавства у зазначеній сфері та визначає необхідність формування нової ідеології українського народу. В. Ф. Антипенко зосередив увагу на питаннях взаємодії міжнародного та національного антитерористичного права.

Окремі аспекти залучення громадянського суспільства до протидії тероризму вивчаються В. В. Крутовим, який акцентує увагу на необхідності розвитку недержавної системи безпеки як важливої складової національної безпеки України. О. А. Акопян відзначив тенденцію розширення ролі громадянського суспільства в системі боротьби з тероризмом, де воно є не тільки об'єктом впливу державних органів, ЗМІ та неурядових організацій, але й суб'єктом підтримки громадського порядку та превентивних антитерористичних заходів.

Сьогодні недостатньо дослідженими залишаються питання взаємодії СБ України з громадянським суспільством у сфері протидії тероризму, закріплення на законодавчому рівні форм, принципів відносин СБ України з інститутами громадянського суспільства. Значене свідчить про необхідність подальшого комплексного опрацювання правових, організаційних і наукових засад взаємодії СБ України з громадянським суспільством.

Мета і завдання дослідження

З огляду на наукову та прикладну актуальність вибраної теми *метою* даної статті є з'ясування стану правового регулювання взаємодії СБ України з громадянським суспільством у протидії тероризму та напрацювання пропозицій щодо його вдосконалення. *Завданням* вказаного дослідження є визначення практичних напрямів реалізації державної політики щодо взаємодії СБ України з громадянським суспільством у протидії тероризму та формування антитерористичного потенціалу громадянського суспільства України.

Наукова новизна дослідження. Вперше проаналізовано нормативно-правове підґрунтя взаємодії СБ України з громадянським суспільством, а також визначено концептуальні засади взаємодії СБ України з громадянським суспільством у сфері національної безпеки.

Виклад основного матеріалу

Варто відзначити важливість людського фактору в антитерористичній політиці держави, оскільки силові структури – спецслужби, збройні сили, правоохоронні органи – не в змозі вирішити настільки складну проблему, якою є тероризм. Причина такої проблеми полягає в тому, що терористичні прояви, з якими вони покликані боротися, вибудовуються із тих суспільних відносин, на які силові структури впливати не можуть (*економіка, політика, соціальні й міжнаціональні відносини тощо*). Потрібна загальнодержавна програма, що включає не тільки оперативні, спеціальні, воєнні заходи, але й заходи політичні, ідеологічні, економічні, виховні, пропагандистські.

Розвиток міжнародного тероризму демонструє необхідність удосконалювати наші відносини – як формальні, так і неформальні. Кожен громадянин повинен розуміти свою відповідальність за забезпечення власної безпеки, поки держава в особі відповідних органів почне вживати активних заходів з протидії тероризму.

Під правовим регулюванням взаємодії СБ України з громадянським суспільством у протидії тероризму розуміють систему нормати-

вно-правових актів, які визначають правові норми, що регулюють суспільні відносини у зазначеній сфері.

Найголовнішим у системі протидії тероризму виступає наявність належного антитерористичного законодавства, оскільки протидія тероризму у правовій демократичній державі можлива лише на правовій основі – це стосується як правозастосовної діяльності, так і всіх інших заходів, що вживаються у сфері протидії тероризму.

Помилковим слід вважати зведення антитерористичного законодавства лише до кримінально-правової складової. На протидію з тероризмом мають бути зорієнтовані відповідні норми адміністративного, цивільного, господарського, кримінально-процесуального, трудового та інших галузей законодавства. Необхідність запровадження комплексного підходу у правотворчій сфері з питань запобігання та протидії тероризму зумовлюється багаторівневою та багатоаспектною природою явища тероризму як глобального явища в сучасних умовах [1, с. 472].

Аналізуючи основні підходи до визначення ідеї взаємодії СБ України як головного органу в загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю та громадянського суспільства у сучасному державно-правовому полі, перш за все, слід вказати на низку нормативно-правових документів, якими передбачено таку взаємодію у сфері забезпечення національної безпеки.

Конституція України є основою для розвитку антитерористичного законодавства, яке ґрунтується на принципах верховенства права та спрямована на легітимізацію протидії тероризму, активізацію діяльності її суб'єктів та взаємодію останніх з громадянським суспільством у цьому напрямку. Так, частиною 3 статті 17 Конституції України визначено, що забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави. Водночас у ч. 1 цієї статті закріплено: «Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу»¹.

Отже, це положення Конституції закріплює необхідність участі всіх державних структур, громадян України та їх об'єднань у забезпеченні державної безпеки.

¹ Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : ред. від 21.02.2019.

Вказане відображено і у статті 8 Закону України «Про Службу безпеки України», де зазначено, що Служба безпеки України взаємодіє з державними органами, підприємствами, установами, організаціями та посадовими особами, які сприяють виконанню покладених на неї завдань. Водночас громадяни України та їх об'єднання, інші особи сприяють законній діяльності Служби безпеки України на добровільних засадах¹.

Варто зазначити, що відповідно до статті 12 Закону України «Про національну безпеку України» громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки, є складовими сектору безпеки і оборони України та взаємопов'язані з іншими її складовими². Однак у цьому Законі недостатньо уваги приділено взаємодії держави з інститутами громадянського суспільства у безпекових питаннях [2, с. 167].

У сучасному вітчизняному законодавстві до основних нормативно-правових актів, що безпосередньо стосуються проблеми правового регулювання організаційних форм боротьби з тероризмом, належить Закон України «Про боротьбу з тероризмом», прийнятий 20 березня 2003 року³. Зокрема, цей Закон визначає права й обов'язки органів виконавчої влади, об'єднань громадян і організацій, посадових осіб та окремих громадян у цій сфері, а також порядок координації їх діяльності у зв'язку із їх участю у боротьбі з тероризмом. Зокрема, у статті 4 Закону зазначається, що до участі в антитерористичних операціях за рішенням керівництва антитерористичної операції можуть бути залучені з дотриманням вимог цього Закону й інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від підпорядкованості і форми власності, їх посадові особи, а також громадяни за їх згодою. Прикладом реалізації зазначеної норми Закону можна вважати діяльність волонтерських та благодійних організацій, які від початку проведення антитерористичної операції та операції об'єднаних сил надають допомогу суб'єктам боротьби з тероризмом та місцевому населенню.

Зокрема, у статті 9 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» закріплено, що дер-

жавні органи, органи місцевого самоврядування, об'єднання громадян, організації, їх посадові особи зобов'язані сприяти органам, які здійснюють боротьбу з тероризмом, повідомляти дані, що стали їм відомі, щодо терористичної діяльності або будь-яких інших обставин, інформація про які може сприяти запобіганню, виявленню і припиненню терористичної діяльності, а також мінімізації її наслідків. Зазначена норма Закону реалізується шляхом співробітництва суб'єктів боротьби з тероризмом з громадськістю через спільну їх роботу для досягнення загальних цілей. А враховуючи те, що СБ України є головним органом у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю, виникає нерозривний зв'язок «СБ України – громадськість», оскільки саме така взаємодія сприяє задоволенню інтересів обох сторін, а саме: СБ України – ефективно виконує свої завдання щодо протидії тероризму, а громадськість – почуває себе у безпеці та має можливість сприяти органам безпеки у попередженні, виявленні та припиненні можливих проявів терористичного характеру, а також впливати на формування державної політики у сфері національної безпеки [3, с. 127].

Статтею 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» визначено, що Антитерористичний центр (АТЦ) при СБ України здійснює координацію діяльності суб'єктів, які залучаються до боротьби з тероризмом. Виділяючи напрями взаємодії АТЦ з громадянським суспільством, варто зазначити, що відповідно до Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України, яке затверджено Указом Президента України від 14 квітня 1999 року № 379/99, АТЦ здійснює у встановленому порядку контакти з засобами масової інформації і громадськістю, бере участь у попереджувально-профілактичних заходах антитерористичної спрямованості та має право залучати до проведення заходів боротьби з тероризмом, у тому числі для здійснення аналізу поточних ризиків і загроз у сфері боротьби з тероризмом, фахівців (експертів) суб'єктів боротьби з тероризмом, центральних і місцевих органів виконавчої влади, організацій та установ (за згодою їх керівників)⁴. Вважаємо, що саме Антитерористичний центр повинен активно займатися інформаційно-

¹ Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 № 2229-XII : ред. від 03.07.2019.

² Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII.

³ Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20.03.2003 № 638-IV : ред. від 04.11.2018.

⁴ Про Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України : Указ Президента України від 14.04.1999 № 379/99 : ред. від 22.02.2018.

пропагандистською та освітньо-просвітницькою роботою у суспільстві з метою запобігання тероризму та профілактики причин його виникнення.

Враховуючи пріоритет заходів профілактики тероризму, для ефективної протидії тероризму необхідно активізувати розвиток її системи на трьох взаємозалежних рівнях: загальному, особливому (або спеціальному) та індивідуальному, де Антитерористичним центром здійснюватимуться наглядові і контрольні функції при реалізації відповідних цільових програм [4, с. 146].

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 року № 92 «Про Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків» в Україні функціонує єдина державна система запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків, яка визначає механізм її функціонування, рівні терористичних загроз та заходи реагування суб'єктів боротьби з тероризмом на загрозу вчинення або вчинення терористичного акту¹. Положення визначає одне із завдань єдиної державної системи – інформування населення про рівні загроз вчинення або невчинення терористичного акту.

Однак без співпраці з громадянським суспільством ця система не виконуватиме свої завдання в повному обсязі. Зокрема, в Положенні зазначено, що у разі встановлення рівня терористичної загрози «жовтий (імовірна загроза)» здійснюються заходи, визначені для рівня терористичної загрози «синій (потенційна загроза)», а суб'єкти боротьби з тероризмом у межах своїх повноважень інформують населення про порядок поведінки у разі загрози вчинення та вчинення терористичного акту. Разом із тим Антитерористичний центр проводить у взаємодії із засобами масової інформації роз'яснювальну роботу серед населення з метою запобігання виникненню паніки.

Громадяни повинні знати правила поведінки у разі терористичної загрози, вчинення терористичного акту або іншої кризової ситуації (*захоплення заручників, штурм будівлі, мінування будівлі, виявлення підозрілих пакунків та ін.*). Це, у свою чергу, дозволить уникнути негативних наслідків або мінімізувати їх, а

також забезпечить належне виконання суб'єктами боротьби з тероризмом своїх функцій.

У разі встановлення рівня терористичної загрози «червоний (реальна загроза)» здійснюються заходи, визначені для рівнів терористичної загрози «синій (потенційна загроза)» та «жовтий (імовірна загроза)», у свою чергу, Антитерористичний центр забезпечує взаємодію суб'єктів боротьби з тероризмом з відповідними центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, військово-цивільними адміністраціями, підприємствами, установами, організаціями незалежно від підпорядкування і форми власності².

Неможливо перемогти тероризм тільки силовими методами, необхідно спільно з громадянським суспільством своєчасно виявляти та оцінювати, попереджувати терористичні загрози, здійснювати належний вплив на їх носіїв. Для цього необхідно спонукати громадян до надання допомоги суб'єктам боротьби з тероризмом, цілеспрямовано залучати інститути громадянського суспільства до роботи, яка проводиться державою у напрямку протидії тероризму [5, с. 284].

Окремою складовою правової регламентації взаємодії СБ України з громадянським суспільством у протидії тероризму є доктрина, концепції, стратегії і програми, які визначають політику держави щодо забезпечення національної безпеки, а також напрями діяльності органів державної влади у сфері виявлення, попередження і нейтралізації реальних і потенційних загроз національним інтересам України. Концепція боротьби з тероризмом, Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України та Воєнна доктрина України визначають терористичну загрозу однією з основних загроз національній безпеці України та концептуальні засади протидії тероризму.

Зокрема, концептуальні засади у сфері взаємодії СБ України з громадянським суспільством у боротьбі з тероризмом знайшли своє відображення в новій Концепції боротьби з тероризмом в Україні, затвердженій Указом Президента України від 05.03.2019 №53/2019³.

Зазначена Концепція вдосконалює національну систему антитерористичної профілактики та захисту, боротьби з тероризмом та ліквідації його наслідків.

¹ Про затвердження Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.02.2016 № 92 : ред. від 16.05.2017.

² Там само.

³ Концепція боротьби з тероризмом в Україні : затв. Указом Президента України від 05.03.2019 № 53/2019.

Щодо взаємодії суб'єктів боротьби з тероризмом з громадянським суспільством Концепція передбачає:

- удосконалення механізмів інформування населення про небезпеку та масштаби тероризму, порядок дій у разі вчинення терористичного акту або виявлення ознак його підготовки;

- запровадження дієвих механізмів стимулювання фізичних та юридичних осіб до співпраці із суб'єктами боротьби з тероризмом;

- використання прогресивних форм і методів в інформаційно-роз'яснювальній, освітній та профілактичній роботі, зокрема в реалізації спеціалізованих програм, спрямованих на недопущення поширення у суспільстві екстремістських поглядів, запобігання втягуванню молоді у терористичну діяльність.

Відповідно до Указу Президента України від 14 березня 2016 року № 92/2016 затверджено Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони, в якій Служба безпеки України визначена як складова сектору безпеки і оборони¹. В загальних положеннях Концепції розвитку сектору безпеки і оборони зазначено про доцільність створення умов широкого залучення недержавних організацій до виконання завдань в інтересах національної безпеки і оборони. Одним з основних напрямів розвитку сектору безпеки і оборони визначено поглиблення взаємодії СБ України з іншими складовими сектору безпеки і оборони, органами державної влади, установами та організаціями на нових засадах.

Варто зазначити, що розвиток системи управління сектором безпеки і оборони побудований також на принципах залучення громадянського суспільства до прийняття найбільш важливих стратегічних рішень з питань забезпечення національної безпеки; застосування адаптивних стратегій управління, які передбачають залучення незалежних експертних організацій, а також прозорості та підзвітності суспільству.

Крім цього, роль та місце суспільства в розвитку сектору безпеки і оборони виділено в окремий розділ Концепції розвитку сектору безпеки і оборони, де визначаються такі пріоритетні напрями:

- створення правових, організаційних і фінансово-матеріальних умов залучення громадянських організацій та громадян до процесу

формування і реалізації державної політики з питань безпеки і оборони;

- створення умов для здійснення ефективного громадського контролю за діяльністю складових сектору безпеки і оборони;

- сприяння участі громадських організацій у підвищенні готовності складових сектору безпеки і оборони до виконання визначених завдань.

Зокрема, останній пріоритетний напрям відповідно до зазначеної Концепції повинен реалізовуватись шляхом:

- консолідації різних громадських ініціатив та рухів у підтриманні глобальної стратегії з протидії тероризму, створення багатofункціональної системи антитерористичних дій і мінімізації терористичних загроз;

- формування у громадян активної позиції протидії терористичній діяльності в будь-яких проявах, запровадження системи залучення громадськості до протидії тероризму для сприяння його виявленню та запобіганню;

- створення умов для залучення громадських організацій до військово-патріотичного виховання молоді, підготовки громадян до захисту Батьківщини;

- удосконалення законодавчого забезпечення з питань розвитку волонтерського руху в Україні, підвищення якості надання волонтерської допомоги;

- залучення громадськості до процесів розвитку складових сектору безпеки і оборони, зокрема у питаннях покращення їх соціального, медичного та матеріально-технічного забезпечення, раціонального використання державних ресурсів.

Реалізація вказаного вважатиметься ефективною за умови повного або часткового збігу завдань, які вирішуються зацікавленими державними та громадськими структурами. Крім цього, ефективність такої взаємодії визначатиметься максимальним рівнем залучення представників громадянського суспільства [6, с. 28].

24 вересня 2015 року Указом Президента України № 555 введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 02 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України», що визначає політику держави у сфері оборони. Пунктом 52 Воєнної доктрини України визначено, що для розв'язання завдань із забезпечення воєнної безпеки України сили оборони та їх складові будуть взаємодіяти та координувати діяльність між собою та з іншими складовими сектору безпеки і оборони, державними органами,

¹ Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України : затв. Указом Президента України від 14.03.2016 № 92/2016.

органами місцевого самоврядування, неурядовими організаціями та об'єднаннями, зокрема волонтерськими, установами і підприємствами, у тому числі оборонно-промислового комплексу, громадянами, відповідними суб'єктами інших держав¹.

Крім цього, Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки, затверджена Указом Президента України від 26 лютого 2016 року № 68/2016, передбачає створення сприятливих умов для розвитку громадянського суспільства, налагодження ефективної взаємодії громадськості з органами державної влади, органами місцевого самоврядування на засадах партнерства, забезпечення додаткових можливостей для реалізації та захисту прав і свобод людини і громадянина, задоволення суспільних інтересів з використанням різноманітних форм демократії участі, громадської ініціативи та самоорганізації². Реалізація зазначеної стратегії пов'язана із зростанням за останні роки в Україні ролі громадянського суспільства в різних сферах та на різних рівнях. Водночас у зазначеній стратегії не висвітлений безпековий аспект відносин держави та громадянського суспільства.

Якщо говорити про взаємодію СБ України з громадянським суспільством, то варто зазначити, що це має бути процесом двосторонньої комунікації з метою спільного вироблення певної політики (плану дій) та ефективних політико-управлінських рішень, спрямованих на вирішення суспільно важливих проблем [7, с. 61].

Аналізуючи категорію «взаємодія суб'єктів боротьби з тероризмом з громадянським суспільством» на рівні міжнародно-правових актів, які є складовими національної системи законодавства, варто окремо зупинитися на Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму від 16 травня 2005 року (ратифікована Верховною Радою України 31 квітня 2006 року)³. Нею передбачено зобов'язання держав вживати заходів для поліпшення й розвитку співробітництва між національними органами з метою запобігання терористичним злочинам та їх негативним наслідкам, зокрема шляхом:

а) здійснення обміну інформацією;

б) удосконалення фізичного захисту осіб й об'єктів;

с) поліпшення навчання й планів координації дій на випадок надзвичайних громадських ситуацій (ч. 2 ст. 3 Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму).

Частиною 3 статті 3 Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму визначено зобов'язання держави сприяти толерантності шляхом заохочення міжрелігійного діалогу й діалогу між тими, хто належить до різних культур, залучаючи у відповідних випадках неурядові організації та інші елементи громадянського суспільства з метою запобігання виникненню напруженостей у суспільстві, які могли б сприяти вчиненню терористичних злочинів. Крім цього, у частині 4 статті 3 вказаної Конвенції зазначено про забезпечення державою сприяння розвитку обізнаності населення стосовно існування, причин, серйозності терористичних злочинів, загрози, яку вони становлять, а також злочинів, викладених у цій Конвенції, та взяття до уваги заохочення громадськості до надання фактичної, специфічної допомоги її компетентним органам, що може сприяти запобігання терористичним злочинам.

Відповідно до Стратегії національної безпеки України, яка затверджена Указом Президента України від 26.05.2015 № 287/2015, реформування СБ України повинно сконцентруватися на забезпеченні державної безпеки у сферах боротьби з тероризмом, економічної, інформаційної, кібернетичної безпеки⁴. Тому варто передбачити у новому законі про СБ України норму, яка стосується державно-приватного партнерства. Враховуючи кращий досвід провідних країн світу та основоположні документи міжнародних організацій, необхідно юридично закріпити механізм взаємодії СБ України з громадянським суспільством щодо виконання завдань забезпечення безпеки. Громадянське суспільство повинно вживати вичерпних заходів для забезпечення реалізації СБ України закріплених законом повноважень, визначивши права і обов'язки сторін.

Науковці неодноразово звертали увагу на необхідність створення так званої «системи антитерористичних та суміжних законів, які б дозволили захищати інтереси держави, суспільства в цілому та окремих людей, груп об'єднань», спеціального законодавства для боротьби з тероризмом, яке б, насамперед,

¹ Воєнна доктрина : затв. Указом Президента України від 24.09.2015 № 555/2015.

² Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки : затв. Указом Президента України від 26.02.2016 № 68/2016.

³ Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму : від 16.05.2005.

⁴ Стратегія національної безпеки України : затв. Указом Президента України від 26.05.2015 № 287/2015.

мало ефективну попереджувально-профілактичну функцію [1, с. 472].

Висновок

Однією з найважливіших обставин, що визначають у правовій державі успіх попередження, протидії та припинення можливих проявів терористичного характеру, як підкреслюють деякі дослідники, виступає створення адекватного соціально-економічній та кримінальній обстановці у державі національного антитерористичного законодавства. Тому наявність певної кількості правових актів антитерористичної спрямованості ще не свідчить про досконалість та повноту існуючої системи законодавства. Водночас наявне законодавство сприяє виконанню міжнародних зобов'язань України перед Організацією Об'єднаних Націй, іншими міжнародними організаціями, що здійснюють боротьбу з тероризмом, імплементації світових стандартів безпеки, а також комплексному та збалансованому впровадженню всіх компонентів Глобальної контртерористичної стратегії Організації Об'єднаних Націй¹, насамперед у частині здійснення заходів з усунення причин і умов, що сприяють поширенню тероризму, а також забезпечення при цьому захисту прав і свобод людини. Одним із ключових пунктів реалізації зазначеної стратегії є залучення громадського суспільства до боротьби з тероризмом та розвиток партнерства з приватним сектором задля запобігання терористичних

атак, особливо спрямованих на вразливі цілі. За результатами проведеного аналізу нормативної бази щодо взаємодії СБ України з громадянським суспільством у протидії тероризму можна констатувати намагання держави реалізувати основні пункти Глобальної контртерористичної стратегії ООН. Загалом, антитерористична система України відповідає міжнародним стандартам у сфері протидії тероризму. Важливим показником ефективності нормативно-правових актів є практика їх застосування.

Однак вітчизняне законодавство підлягає вдосконаленню у сфері протидії тероризму із залученням інститутів громадянського суспільства щодо усунення умов і причин терористичної діяльності.

Світовий досвід боротьби з тероризмом та ліквідації наслідків терористичних актів показує важливість функціонування ефективної нормативно-правової основи цієї діяльності. Концепцією боротьби з тероризмом в Україні передбачено, що одним з основних напрямів правового забезпечення розвитку сектору безпеки і оборони є унормування його діяльності й адаптація базових законодавчих та інших нормативно-правових актів, а також концептуальних і програмних документів до сучасних реалій та вимог. На даний час в Україні ведеться активна робота з реалізації концептуально закріплених основ державної антитерористичної політики.

Список бібліографічних посилань

1. Кубальський В. Н. Система антитерористичного законодавства України. *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2006. Вип. 33. С. 471–477.
2. Головка А. А. Громадянське суспільство як суб'єкт протидії загрозам національній безпеці в інформаційній сфері : дис. ... д-ра політ. наук : 21.01.01. Київ, 2019. 238 с.
3. Волошин О. В., Рижов І. М., Сігарьов С. С. Підготовка населення в сфері антитерористичної безпеки як один із шляхів підвищення ефективності боротьби з тероризмом. *Науковий вісник Національної академії Служби безпеки України*. 2015. № 57. С. 121–127.
4. Розробка нормативно-правових та організаційних основ протидії тероризму («Пошук-3») : звіт про науково-дослідну роботу. Кн. 1. Харків : Ін-т підготовки юрид. кадрів для Служби безпеки України Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2008. 204 с.
5. Рижов І. М. Базові концепти антитерористичної безпеки : монографія. Київ : Нац. акад. Служби безпеки України, 2016. 327 с.
6. Партнерство государства, общественного сектора и делового сообщества в борьбе с терроризмом – безопасность через диалог, согласие и взаимодействие : материалы Междунар. науч.-практ. конф. (Минск, 30–31 окт. 2014 г.) : в 2 т. / Ин-т безопасности Республики Беларусь ; редкол.: С. Н. Князев (глав. ред.) и др. Минск, 2014. Т. 1. 204 с.
7. Партнерство государства, общественного сектора и делового сообщества в борьбе с терроризмом – безопасность через диалог, согласие и взаимодействие : материалы Междунар. науч.-практ.

¹ Глобальная контртерористическая стратегия Организации Объединенных Наций : от 08.09.2006.

конф. (Минск, 30–31 окт. 2014 г.) : в 2 т. / Ин-т безопасности Республики Беларусь ; редкол.: С. Н. Князев (глав. ред.) и др. Минск, 2014. Т. 2. 296 с.

Надійшла до редколегії 09.09.2019

ГЕЛЬЖИНСКИЙ А. Ю. ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ СЛУЖБЫ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ С ГРАЖДАНСКИМ ОБЩЕСТВОМ В ПРОТИВОДЕЙСТВИИ ТЕРРОРИЗМУ

Проведен правовой анализ взаимодействия СБ Украины с гражданским обществом и выяснены пути реализации государственной политики по противодействию терроризму. Очерчены законодательно определённые направления такого взаимодействия в контексте евроинтеграционных процессов Украины. Определена роль гражданского общества в сфере антитеррористической деятельности. Выявлена необходимость гармонизации законодательства по взаимодействию СБ Украины с гражданским обществом в противодействии терроризму.

Ключевые слова: гражданское общество, взаимодействие, противодействие терроризму, субъекты борьбы с терроризмом.

HELZHYNYSKYI A. YU. LEGAL REGULATION OF INTERACTION OF SECURITY SERVICE OF UKRAINE WITH CIVIL SOCIETY IN COUNTERACTING TERRORISM

The relevance of the research is determined by the prerequisites for the rise in the levels of terrorist threats in Ukraine and the development of international terrorism. In response to these threats, the state creates protective mechanisms, increasing the level of protection of the population, since this is one of its main tasks. However, this system does not fully meet its objectives without cooperation with civil society. That is why, one of the current tasks is to unite the efforts of the state and civil society institutions in fighting against terrorism.

Every citizen and civil society in the whole is a stakeholder and partner in the fight against terrorism. Citizens should be active participants. Therefore, the article provides a legal analysis of the interaction of the main agency in the state system of combating terrorist activity – the Security Service of Ukraine with civil society and clarifies the ways of implementing the state policy on counteracting terrorism.

The comparative legal method of the study analyzes the source base of national law concerning the interaction of the Security Service of Ukraine with civil society in fighting against terrorism. The practical relevance of the study is determined by the ability to use the main points and conclusions of the study to further studies of the problems of the interaction of counter-terrorism actors with civil society.

As a result of the analysis of the normative base on the interaction of the Security Service of Ukraine with civil society in fighting against terrorism, it can be stated about the state's efforts to implement the main points of the UN Global Counter-Terrorism Strategy. In general, Ukraine's anti-terrorist system meets international standards in the field of counteracting terrorism. However, national legislation is the subject to improvement in the field of counteracting terrorism with the involvement of civil society institutions in eliminating the conditions and causes of terrorist activity.

Key words: civil society, interaction, counter-terrorism, subjects of the fight against terrorism.